

УДК 378.016:796-057.875]:303.1

Бондаренко І.Г., Бойченко О.В., Тюветський Д.О., Бондаренко О.В.

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

В статті звернено увагу на здатність студентів 4 курсу факультету фізичного виховання та спорту до опанування майбутньою професією. В результаті анкетування студентів з'ясовано, що 47,8 % характеризуються середнім рівнем професійного самовдосконалення. На необхідність володіння глибокими та міцними знаннями зазначили 54,3 % всіх четвертокурсників. З метою підвищення рівня професійної майстерності користується інтернет-джерелами 80,4 % студентів. З'ясовано, що студенти-іноземці більш мотивовані до професійного самовдосконалення.

Ключові слова: студент, мотивація, самовдосконалення, вчитель фізичної культури, професійна майстерність.

Постановка проблеми. У другому читанні народні депутати підтримали новий закон "Про освіту" (5.09.2017), що сприятиме подальшому реформуванню сфери освіти. Підкреслюється, що без нових можливостей, закладених в закон, розвиток української системи освіти був би неможливий. Очікується, що підготовка бакалавра триватиме 3 роки (180 кредитів) [7]. Як відомо, реформи проводяться творчими особистостями. Від сучасного вчителя фізичної культури суспільство вимагає інноваційних підходів до викладання фізичного виховання, високого рівня мотивації до опанування професією та готовності до професійного самовдосконалення.

Авторами навчального посібника "Педагогічна майстерність учителя фізичної культури" (2011) звернено увагу на необхідність формування професійних якостей фахівців в галузі фізичної культури: педагогічної спрямованості, професійної компетентності, розвиненого інтелекту, наукового потенціалу, постійного самовдосконалення [8].

Невідповідність системи фізкультурної освіти щодо вимог суспільства до рівня професійної підготовки вчителя фізичної культури, його здатності до професійного розвитку, рівня мотивації до вдосконалення професійної майстерності зумовлюють необхідність проведення теоретичних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В результаті дисертаційного дослідження (2016) [9] визначено й охарактеризовано структурні компоненти сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійного самовдосконалення, до яких можна віднести: мотиви, ціннісні орієнтації, інтереси майбутніх учителів фізичної культури до професійного самовдосконалення, самостійної творчої праці; загальнотеоретичні та фахові знання, що сприяють формуванню теоретичних основ професійного самовдосконалення; практичні вміння та навички самовдосконалення рухових дій, планування, організації та контролю; особистісні та професійні якості, організаційні, комунікативні й рефлексивні здібності.

На думку І. Максимчук, реальний стан сьогодення спонукає шукати нові підходи до якісної зміни усієї системи професійної освіти в Україні. Розвиток педагогічної майстерності можливий при умові наявності високого рівня самосвідомості та мотивації до опанування вимог майбутньої професії [5].

Л. Лисенко були обгрунтовані рівні сформованості здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури (високий, середній, низький). Узагальнено оцінку здатності до креативно-інноваційної діяльності, що була визначена сукупністю складових: інтересом до професії, мотиваційно-творчою спрямованістю особистості, особистісно пізнавальною активністю, спрямованістю на успіх; рівнем знань, дослідницькою компетентністю, загально-педагогічною креативно-інноваційною здатністю; адекватністю самооцінки; коефіцієнтом творчих можливостей [4].

Зазначено, що основними критеріями готовності майбутніх фахівців фізичної культури до використання знань у професійній діяльності, що охоплює мотиваційний компонент, є розуміння суті та соціального значення своєї спеціальності, прагнення до особистісного й фахового зростання, уміння мотивувати свої інтереси, переконання, потреби [3].

Т. Матвійчук створена модель формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури, яка включає структуру педагогічної майстерності, методику її формування, сучасні концепції підготовки, інноваційні педагогічні технології, показники та рівні сформованості педагогічної майстерності студентів у ВНЗ [6].

Як зазначає Т.Г. Дереча, опитування майбутніх фахівців фізичного виховання (1253 особи) показало, що 23,5% респондентів виявили інтерес до саморозвитку, самовдосконалення у процесі навчання; переважна більшість студентів (56,6%) не приділяє уваги фаховій науковій та навчально-методичній літературі та не бере участі (64,9%) у науково-дослідних проектах [1].

Актуальність професійної підготовки відповідальної та соціально активної особистості, здатної до розв'язання виникаючих педагогічних проблем, впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі розкрив у дисертаційному дослідженні В.Д. Дручик. Обґрунтовано структуру готовності майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій, що представлена структурними компонентами: мотиваційним, когнітивним, процесуальним та особистісним [2].

Результати дослідження І. Шаповалової продемонстрували, що в групі майбутніх учителів фізичної культури (обсягом 157 осіб) переважна більшість студентів знаходиться на середньому й нижчому від середнього рівнях розвитку готовності до професійного самовдосконалення. Підтверджено необхідність впровадження в практику підготовки майбутніх учителів фізичної культури структурно-функціональної моделі й організаційно-педагогічних умов формування готовності до професійного самовдосконалення [9].

Мета дослідження: вдосконалення навчального процесу з підготовки сучасних учителів фізичного виховання шляхом аналізу та узагальнення результатів соціологічного опитування студентів 4 курсу факультету фізичного виховання та спорту Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Завданнями дослідження слугували: узагальнення результатів анкетування щодо визначення рівня здатності майбутніх учителів фізичної культури до професійного самовдосконалення; виявлення рівня мотивації у студентів до майбутньої професійної діяльності; обґрунтування необхідних заходів щодо підвищення рівня професійної компетентності вчителя фізичної культури.

Для вирішення поставлених завдань були застосовані методи: аналіз наукових джерел, результатів дисертаційних досліджень, нормативних документів; соціологічне дослідження (анкетування студентів, n=46); математико-статистичні методи.

Результати дослідження. Нами було використано анкету, що була запропонована І. Шаповаловою в дисертаційному дослідженні щодо виявлення рівня мотивації майбутніх учителів фізичної культури до професійного самовдосконалення [9]. В результаті анкетування студентів 4 курсу факультету фізичного виховання і спорту (n=46), серед яких були студенти з Туркменістану (n=8) було з'ясовано, що постійно прагне отримувати нову інформацію 87,5 % іноземців. Мотивовані до пошуку та переробки нової інформації 76,3 % студентів, громадян України, 15,8 % – не визначилися з відповіддю, 7,9 % – не опановують нову інформацію.

Майже 76 % усіх студентів 4 курсу залишають час для отримання нових знань щодо виконання майбутньої професійної діяльності, незважаючи на значну занятість та тренування обраним видом спорту.

Більшість студентів відмічає, що вони витрачають багато часу на читання (84,8 %) книг, 80,4 % зазначили назви книг, які були ними прочитані за останній час.

Дискутують з питань, які викликають зацікавленість 60,9 % четвертокурсників, не завжди – 21,7 %, майже ніколи – 17,4 % студентів.

Задоволеність від отримання нової інформації, пов'язаної з вирішенням проблем майбутньої професійної діяльності отримують 84,8 % молоді, інколи – 6,5 % студентів, зовсім не турбує нова інформація 8,7 % юнаків та дівчат.

На питання "чи прагнете ви стати висококваліфікованим фахівцем?" позитивно дали відповідь всі студенти-іноземці, серед студентів – громадян України бажання стати висококваліфікованим фахівцем виявили 89,4 %, не змогли надати чітку відповідь 2,6 %, 7,9 % опитаних зазначили, що працювати мають намір в іншій галузі.

На необхідність володіння глибокими та міцними знаннями зазначили 54,3 % всіх четвертокурсників. Привертає увагу значна кількість студентів, які навчаються "поверхнево" та вважають це достатнім для майбутньої роботи, достатньо велика кількість студентів (19,6 %) не звертають увагу на міцність знань.

Готовність до нових, ускладнених завдань виказали більшість студентів (86,9 %), нездатність – 8,6 %, а 4,3 % респондентів зазначили незначний рівень здатності до вирішення складних завдань у професії.

Замислювалися щодо забезпечення успішності в майбутній професійній діяльності 69,6 % студентів, не міркували над цим питанням 21,7 %. Занепокоєння викликає достатньо велика кількість студентів (8,7 %), які поки що не замислюються щодо успішності в професійній кар'єрі.

Витрачають час на перегляд спортивних передач 86,9 % юнаків та дівчат; 10,8 % опитаних студентів відмітило, що дивляться іноді, дуже цікавляться, але не вистачає часу; 2,2 % респондентів не цікавиться передачами спортивної спрямованості.

З метою підвищення рівня професійної майстерності користується інтернет-джерелами 80,4 % четвертокурсників, решта опитаних студентів мережу використовує для зв'язку та отримання різної інформації.

Майже всі студенти назвали видатних спортсменів сучасності, як закордонних, так й вітчизняних, на жаль, не було названо жодного відомого в місті вчителя фізичної культури, що свідчить про низький рівень поінформованості та популяризації професії.

Постійно цікавляться додатковою інформацією щодо спортивно-фізкультурної тематики 73,9 % студентів, інколи – 21,7 %, 4,3 % – не користуються та вважають, що не потребують додаткових знань.

Значний інтерес у 71,7 % студентів викликає тематика щодо здорового способу життя, решта опитаних цікавиться сучасними спортивними новинами.

Студентами були названі дисципліни, які сприяють формуванню готовності до професійного самовдосконалення: "Теорія та методика фізичного виховання", "Фізіологія спорту", "Теорія та методика обраного виду спорту". На жаль, лише 17,3 % респондентів відмітили дисципліну "Професійна майстерність вчителя фізичної культури", що сприяє формуванню професійних компетенцій.

Особливостями професії вчителя фізичної культури були названі: любов до дітей, творче виконання професійних обов'язків, здібності до інновацій (95,7%). Не дали відповідь щодо чинників, що відрізняють професію вчителя від інших 4,3 % опитаних студентів.

На думку більшості студентів (86,9 %) "вчитель майбутнього" повинен постійно самовдосконалюватися, використовувати комп'ютерні та новітні оздоровчі технології, вільно володіти іноземними мовами з метою отримання нових знань та закордонного досвіду, постійно проходити стажування в відомих навчальних закладах зарубіжних країн, урахувати індивідуальні особливості учнів та чітко усвідомлювати значну роль у формуванні здоров'я дитини, любити дітей. Решта опитаних (13,1 %) не можуть сформулювати вимоги до вчителя майбутнього.

Для покращення роботи сучасного вчителя фізичної культури в Україні, на думку четвертокурсників необхідно запроваджувати нові види рухової діяльності в систему фізичного виховання, відповідно, розробляти та впроваджувати їх методики навчання. Майбутні фахівці висловили думку щодо підвищення рівня престижності праці, заробітної платні, зменшення кількості годин на ставку. Звернено увагу на необхідність оновлення спортивного інвентаря, покращення опалення в спортивних залах в зимовий період; збільшення кількості спортивних класів в "звичайних" школах, можливо формувати педагогічний склад з фізичного виховання таким чином, щоб були "згуртовані" фахівці з одного виду спорту. За результатами відповідей були підраховані бали щодо рівня здатності до професійного самовдосконалення (рис. 1).

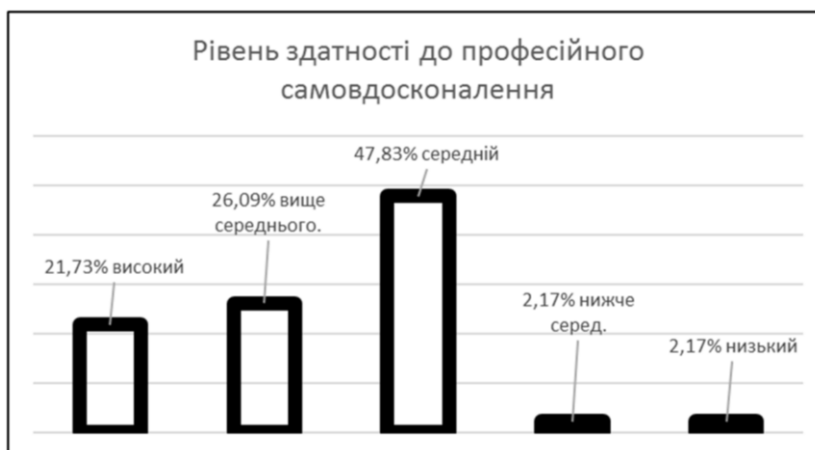

Рис. 1. Співвідношення кількості студентів щодо рівня здатності до професійного самовдосконалення (%)

Слід звернути увагу на те, що майже 4 % студентів характеризуються нижче середнього та низьким рівнем здатності до опанування професії вчителя фізичної культури. Більш 40 % четвертокурсників володіють високим та вище середнього рівнем мотивації до подальшого вдосконалення вмінь, формування знань щодо майбутньої професії. Порівнюючи результати дослідження з іншими науковцями [9], можна зазначити, що значно менша кількість студентів ЧНУ імені Петра Могили (2,17%) відповідає низькому рівню сформованості готовності до професійного самовдосконалення (9,9 %).

Висновки. В результаті соціологічного дослідження з'ясовано, що студенти-іноземці більш мотивовані до опанування вимог майбутньої професії. На наш погляд, це може бути пов'язане з тим, що в Туркменістані коштує дорожче навчання, важче витримати конкурс. Студенти-іноземці сплачують за контракт в декілька разів більше ніж громадяни України, але вони впевнені, що знайдуть роботу за фахом та в майбутньому будуть забезпечені. Декілька студентів зазначили, що окрім престижної праці вчителя фізичної культури, професійна фізкультурна освіта дозволить їм здобути роботу в галузях охорони, інструкторів зі спорту.

В результаті опитування встановлено, що у студентів ЧНУ імені Петра Могили кращі показники готовності до професійного самовдосконалення ніж в інших університетах.

Деякі пропозиції четвертокурсників можна врахувати щодо підвищення рівня навчального процесу, зокрема посилити процеси комп'ютеризації.

Подальші дослідження, на наш погляд, повинні присвячені питанням використання соціологічних досліджень, кореляційного аналізу щодо мотивації та рівня фахових знань у студентів-іноземців та

громадян України; вивчення закордонного досвіду щодо формування готовності студентів до професійного самовдосконалення в галузі фізичного виховання.

Використані джерела

1. Дерка Т.Г. Акмеологічні засади неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання : автореф. автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора пед. наук: 13.00.04 / Тетяна Григорівна Дерка. – Київ, 2017. – 40 с.
2. Дручик В.Д. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до впровадження здоров'язбережувальних технологій у старшій школі : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Володимир Данилович Дручик. – Київ, 2017. – 23 с.
3. Жуковський Є. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації самостійної фізкультурно-оздоровчої діяльності школярів / Є. Жуковський // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві [зб. наук. праць]. 2013, № 1 (21). – С. 39-42.
4. Лисенко Л. Оцінювання здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури / Л. Лисенко // Sciences of Europe. – 2017. – VOL 4, No 11 (11). – P. 20–27. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://european-science.org/wp-content/uploads/2017/02/VOL-4-No-11-11-2017.pdf>
5. Максимчук І.А. Розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки : дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Ірина Анатоліївна Максимчук. – Хмельницький, 2017. – 23 с.
6. Матвійчук Т.Ф. Формування педагогічної майстерності майбутніх учителів фізичного виховання у процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Матвійчук Тетяна Фаргівна. – Вінниця, 2015. – 22 с.
7. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України : Режим доступу станом на 16.09.2017 : [http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/09/05/zakon-"pro-osvitu"-priinyato—"za"-progolosovali-255-deputativ/](http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/09/05/zakon-).
8. Педагогічна майстерність учителя фізичної культури / І.П. Випасняк, Г.А. Ковальчук, Г.В. Презлята, О.Я. Фотуйма [навч. посібн., за ред. Г.В. Презлятої]. – Івано-Франківськ: Підприємство "ЦСТПРІ "ІНІН" ВОІ "СОІУ", 2011. – 314 с.
9. Шаповалова І.В. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до професійного самовдосконалення у вищих навчальних закладах : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Шаповалова Ірина Володимирівна – Запоріжжя, 2016. – 267 с.

Bondarenko I., Boychenko O., Tyuvetsky D., Bondarenko O.

PROBLEMS OF PREPARATION OF THE FUTURE TEACHER OF PHYSICAL EDUCATION ACCORDING TO THE RESULTS OF SOCIOLOGICAL RESEARCH

In September 2017, deputies supported the new law "About Education", which would further reform the education sector. From a modern teacher of physical culture, society requires innovative approaches to teaching physical education, a high level of motivation to mastering a profession, and a high level of readiness for professional self-improvement.

A number of scholars explored the components of the formation of the future readiness of future teachers of physical culture for professional self-improvement (I. Shapovalova, 2016); generalized assessment of the ability to creative and innovative activity (L. Lysenko, 2017); created a model for forming the pedagogical skills of future teachers of physical culture (T. Matviychuk, 2015).

As a result of questioning of students of the 4th year of the Faculty of Physical Education and Sports (n = 46), among which were students from Turkmenistan, it was found that 87.5% of foreigners are constantly striving to receive new information. Motivated to find and process new information, 76.3% of students, citizens of Ukraine. 54.3% of all fourth-year students noted the need for profound and solid knowledge. A large number of students who study "superficially" and consider this to be sufficient for future work attracts attention, a large number of students (19.6%) do not pay attention to the strength of knowledge. In order to increase the level of professional skills, Internet sources use 80.4% of fourth-year students.

Future experts have expressed an opinion on raising the level of prestige of labor, wages.

More than 40% of fourth-year students have high and higher average motivation for further mastering of skills, knowledge about the future profession. Almost every second student is characterized by an average level.

As a result of a sociological study, it was found that foreign students are more motivated to obtain professional skills. They pay a contract several times more than Ukrainian citizens, but they are confident they will find jobs in the specialty and will be provided in the future.

Key words: *student, motivation, self-improvement, teacher of physical culture, professional skill.*

Стаття надійшла до редакції 20.08.2017